

Dr. Anita M. Blonk, orthopedagoog-generalist, GZ-psycholoog en erkend supervisor voor gedragswetenschappers. Tot 2009 was zij 18 jaar verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen als docent klinisch onderwijs Orthopedagogiek. Tot 2013 was zij 8 jaar verbonden aan de Fontys hogescholen als lector Evaluerend Handelen in de Speciale Onderwijszorg. Momenteel is zij naast PBIS State Coordinator o.a. werkzaam bij het Expertisecentrum PBS van Windesheim, is zij supervisor en docent voor de opleiding Orthopedagoog-Generalist en Schoolpsycholoog en heeft zij een eigen praktijk aan huis in Mill als coach/trainer/therapeut met behulp van de inzet van paren.

Anke Verhaaren is sinds 2009 docent en begeleider op de Rebound van het Flex College in Nijmegen. Zij begeleidt jongeren die (tijdelijk) uitvallen in het reguliere onderwijs en gaat samen met hen, ouders en de school van herkomst de schoolloopbaan weer oppakken. Vanuit haar studie pedagogiek aan de HAN is ze in het onderwijs beland. Vanaf 2003 is zij werkzaam geweest als zorg coördinator op een reguliere school voor voortgezet onderwijs. Daarnaast heeft zij altijd het beroepsgerichte vak zorg en welzijn gegeven. Na haar opleiding aan Fontys OSO, de master Special Educational Needs is zij gaan werken op de Rebound. Dit is voor haar een perfectie combinatie van de praktijk (het begeleiden van jongeren) en het coördineren van zorg rondom de jongere. Op de Rebound heeft zij kennis gemaakt met PBS. Als PBS team lid heeft zij actief en enthousiast bijgedragen aan het implementeren hiervan.

Saskia Ceulemans is sinds 2006 werkzaam bij de rebound van het Flexcollege te Nijmegen. Zij werkt daar als docent/begeleider met jongeren in een klein team. Zij begeleidt jongeren die (tijdelijk) uitvallen in het reguliere onderwijs en gaat samen met hen, ouders en de school van herkomst de schoolloopbaan weer oppakken. In 2011 is zij samen met de externe coach, Trees Das, en collega's SWPBS gaan implementeren in de Rebound. Inmiddels is groen al aardig op orde op de rebound. Momenteel is zij bezig met de opleiding tot PBS-specialist bij Fontys OSO. Ooit is zij als logopediste begonnen in het praktijkonderwijs. Ondertussen is zij gaan studeren aan de PABO op de HAN omdat ze merkte dat zij graag les wilde geven aan groepen kinderen/jongeren. Na een flink aantal jaren in het praktijkonderwijs heeft zij de overstap gemaakt naar de Rebound, omdat haar hart ligt bij jongeren, die net even wat meer begeleiding nodig hebben. Op de Rebound ontdekte zij ook dat ze weer meer verdieping wilde in haar werk en is zij de opleiding School Video interactie-opleiding gaan doen. Dit heeft ze daarna afgesloten met een jaar oplossingsgericht werken wat weer prima aansluit bij SWPBS.

Ir. Charel H. van Deursen, is docent en teamleider 5 havo op de havo Notre Dame des Anges. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor het voorkomen van pestproblemen en is hij eindverantwoordelijk voor de zorg op de school. Hij werkt sinds 2005 op de Notre Dame. Hij heeft zich de laatste jaren verdiept in groepsdynamica en de fases waardoorheen groepen zich ontwikkelen. De laatste twee jaar heeft hij veel onderzoek gedaan naar de rol die PBS kan spelen op de Notre Dame. Hij is vooral heel enthousiast over de integratie van PBS met andere onderwijs theorieën als de zelfdeterminatietheorie en theorieën van o.a. Yvonne Agazarian over groepsdynamica.

Chris van de Wiel is PBS-coach, co-teacher en ambulant begeleider cluster 4. Voorheen was hij als projectmanager mede verantwoordelijk voor de oprichting van het onderwijs zorg arrangement "BOOG" van Entréa (een organisatie voor jeugdzorg, onderwijs en onderzoek in de regio Nijmegen en Tiel). Binnen het werkveld van jeugdhulpverlening heeft hij praktische ervaring opgedaan in de ondersteuning van kinderen met gedrags- en psychiatrische problematiek. In 2007 heeft hij de overstap gemaakt van Jeugdzorg naar het speciaal onderwijs en is hij als gedragspecialist gaan werken namens REC Vierland / Entréa. Zijn ervaring met oplossingsgericht werken, verandermanagement, coaching, co-teaching en omgaan met moeilijke onderwijssituaties kan hij inzetten binnen het raamwerk Schoolwide Positive Behaviour Support (SWPBS). Als PBS-coach van het Kandinsky College locatie Malderburchtstraat in Nijmegen is hij inmiddels vier jaar nauw betrokken bij de praktische ontwikkeling en implementatie van SWPBS binnen het voortgezet onderwijs in Nederland.

Drs. Chris J. van Ommeren is orthopedagoog/gz.-psycholoog en als seniordocent verbonden aan het Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg in Tilburg. Hij is werkzaam geweest in diverse vormen van onderwijs (primair- en voortgezet onderwijs als docent en als directeur van een school) en in onderwijsbegeleiding. Zijn aandachtsgebied is vooral de begeleidingsstructuur en Passend Onderwijs in het voortgezet onderwijs en MBO. Daarnaast is hij voorzitter van een Permanente Commissie Leerlingzorg in het voortgezet onderwijs en gedragskundige in Commissies van Indicatiestelling van het cluster 3 en 4 onderwijs. Als lid van het lectoraat 'Interdisciplinair werken in de context van onderwijs en zorg' doet hij praktijkgericht onderzoek naar de verbetering van de positie van leerlingen met een beperking in het voortgezet speciaal onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs met de methodiek van "Contextuele leerlingbegeleiding". Binnen het SWPBS traject is dataverwerving, dataverwerking en -analyse zijn gebied. Centraal in zijn werk staat "het geven van een stem aan de leerling".

Dorothé Hazenberg. Vanaf 2000 werkzaam op het Kandinsky College, eerst als remedial teacher en later als zorgcoördinator. Sinds 2009 master SEN met als afstudeeronderwerp de begeleiding van leerlingen met autisme in het regulier onderwijs. Een conclusie uit dit onderzoek was dat aanbevelingen waar leerlingen met autisme baat bij hebben voor iedere leerling gelden. We hebben het dan over het bieden van structuur, voorspelbaarheid en veiligheid. Dit sloot naadloos aan bij het gedachtengoed van PBS. Dorothé Hazenberg is vanaf het eerste uur betrokken bij ontwikkelingen met betrekking tot PBS op het Kandinsky College.

Hanneke Hoetmer is extern PBS coach, JOB coach, ambulant begeleider en docent Nederlands en Duits. In 1989 is zij begonnen als docent binnen het Voortgezet Speciaal Onderwijs, gericht op leerlingen met gedragsproblemen en psychiatrische stoornissen. Daarna was zij als case-manager project geïntegreerde hulpverlening werkzaam binnen een jeugdhulpverleningsinstelling, project-leider van een arbeidstrainingsproject voor randgroepjongeren en was zij bedrijfsconsulent binnen een organisatie die jongeren en volwassenen met grote afstand tot de arbeidsmarkt leidde naar scholing en/of werk. Sinds 2005 werkt zij als gedragsspecialist bij REC Vierland. De ervaringen die zij binnen de verschillende werkvelden opgedaan heeft en de expertise die zij opgebouwd heeft komen binnen haar huidige functie samen.

Op een aantal reguliere scholen voor Voortgezet Onderwijs begeleidt en ondersteunt zij schoolteams met als doel leerlingen met speciale onderwijsbehoeften zo optimaal mogelijk te kunnen laten profiteren van het onderwijsaanbod. Het is haar passie om voor leerlingen met zorgbehoeften kansen te creëren door krachten te bundelen tussen leerlingen, scholen en ouders.

Harry Harleman is datamanager op het Kandinsky College locatie Malderburchtstraat. Sinds 1978 is hij met een korte onderbreking, als docent geschiedenis en aardrijkskunde actief in het V.O. Tijdens die onderbreking, op het eind van de jaren zeventig was hij in dienst van het Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch. In het begin van zijn loopbaan was hij werkzaam in het mavo onderwijs. Na de fusie, die leidde tot de vorming van het Kandinsky College, verbreedde hij zijn werkerrein tot de onderbouw van het havo en het vwo. Toen de computer een steeds grotere rol in het onderwijs ging spelen, heeft hij zich verdiept in ICT en heeft hij gedurende een aantal jaren lessen informatiekunde verzorgd.

Sinds 1998 heeft het Kandinsky College een bloeiende tweetalige afdeling. Vanaf de start en tot op de dag van vandaag is hij daarbij betrokken geweest. Momenteel geeft hij het merendeel van zijn lessen in het Engels. In 2009 werd het Kandinsky College door het PBS-virus aangestoken. Het virus verspreidde zich snel, aanvankelijk in de onderbouw, en nu ook in de bovenbouw. Al snel ontstond de behoefte aan een onderzoeker en datamanager. Sinds het schooljaar 2010-2011 vervult hij deze functie.

Jeanne Jansen is directeur van REC Vierland, extern PBS coach, JOB coach, SVIB begeleider en mede ontwikkelaar voor de aanvullende methodiek bij SVIB synchroon coachen, ambulant begeleider en docent aan een cluster 4 onderwijs instelling. In 1979 is zij begonnen als docent binnen het Voortgezet Speciaal Onderwijs, gericht op leerlingen met gedragsproblemen en psychiatrische stoornissen. Daarna was de projectleider van een stageafdeling voor cluster 4 leerlingen waar een arbeidstrainingsproject voor stagejongeren was opgezet. Ze was stagebegeleider binnen diezelfde organisatie voor de externe stages van deze leerlingen die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hadden en begeleidde hen via scholing en stage naar werk. In 2003 is ze als gedragsspecialist bij REC Vierland gestart en sinds 2005 als teamleider actief. In 2009 gevraagd de functie directeur van REC Vierland op zich te nemen. De ervaringen die zij binnen de verschillende werkvelden opgedaan heeft en de expertise die zij opgebouwd heeft komen binnen haar huidige functie samen. Binnen de huidige samenwerkingsverbanden ondersteunt ze momenteel bij het opzetten van nieuwe structuren voor het inrichten van Passend Onderwijs. Een van de doelstellingen van Passend Onderwijs is om de speciale onderwijsbehoeften van alle leerlingen zo optimaal mogelijk in kaart te brengen en alle leerlingen te laten profiteren van het onderwijsaanbod. Op deze manier kan ze haar expertise en ontwikkelende competenties inzetten om zo samen met scholen deze doelstelling van Passend Onderwijs goed tot uitvoer te brengen.

Drs. José P.M. Wichers-Bots is SWPBS opleider, externe PBS coach, supervisor orthopedagoog-generalist en GZ - psycholoog. Sinds 2003 werkt zij bij Fontys OSO als senior hogeschooldocent en onderzoeker bij de master opleiding SEN en de SWPBS opleidingen. Zij is nauw betrokken bij de ontwikkeling en implementatie van SWPBS in Nederland. Tevens geeft zij workshops over de aansluiting tussen onderwijs en jeugdzorg aan de GZ-opleiding en de opleiding tot Schoolpsycholoog. Zij is betrokken bij onderzoek op de Radboud Universiteit naar de vraag of kennis verzameld uit good practices bij leerlingen met een autisme spectrum stoornis in het Voortgezet Onderwijs leidt tot preventieve interventies voor alle leerlingen op deze scholen. Zij is lid van de landelijke Geschillen commissie Ontwikkelingsperspectief. Voorheen was zij als gedragsdeskundige werkzaam in de Jeugdhulpverlening en het Speciaal Onderwijs. Zij was lid van de kenniskring Evaluerend Handelen bij Fontys OSO. Nieuwe ontwikkelingen op gang brengen door het tot stand brengen van verbinding tussen alle betrokkenen staat centraal in haar werk.

Manfred Postma (1961) Vanaf 1984 werkt dhr. Postma in het Speciaal Onderwijs cluster 4. Als groepsleerkracht, IB'er, RT'er met leerlingen van 6 tot 16 jaar. De laatste 10 jaar als Ambulant Begeleider bij REC Vierland. De eigenheid van onze "speciale" kinderen, daar wordt hij warm van. Een paar jaar geleden kwamen dolenthousiaste collega's terug uit Amerika met hun SWPBS ervaringen. In eerste instantie stond dhr. Postma hier wat sceptisch tegenover, maar hoe meer hij zich verdiept, hoe meer hij begrijpt hoe fantastisch dit PBS raamwerk is. Voor de hele school, de leerlingen, de medewerkers, de ouders, de naschoolse opvang, de sportcoach, de hulpverlening, de huiswerkbegeleider, enzovoorts. De implementatie van PBS op een school is echter lastiger dan verwacht. We zijn nu nog aan het pionieren, maar we zijn er van overtuigd dat over een paar jaar PBS een vanzelfsprekend onderdeel is van ons onderwijs.

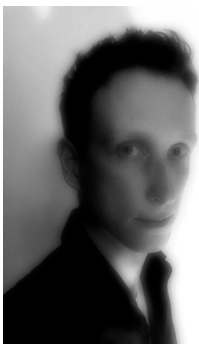
Drs. Mariette Haasen, is projectleider van het Kenniscentrum voor Gedrag en SWPBS, extern PBS coach, orthopedagoog-generalist en GZ-psycholoog. Vanaf 1998 is zij werkzaam als senior hogeschool docent en onderzoeker bij Fontys OSO. Tevens is zij docent aan de GZ-opleiding en de opleiding tot Schoolpsycholoog. Zij is opleider in de Master Sen opleiding, de practitioner School Video Interactie Begeleiding en Synchroon Coachen en de SWPBS opleidingen. Zij is nauw betrokken bij de ontwikkeling en implementatie van SWPBS in Nederland. Mariette Haasen heeft een sterke betrokkenheid op speciale onderwijszorg en is werkzaam geweest in het hoger onderwijs, speciaal onderwijs en jeugdhulpverlening. Zij was lid van de kenniskring Evaluerend Handelen bij Fontys OSO. Mariette vindt het een uitdaging om leraren steeds effectiever te zien samenwerken aan gedragsvraagstukken. Ze vindt het vooral belangrijk als leerlingen daar zichtbaar van profiteren.

Drs. Marij J.F. van Deutekom is sinds 2005 directeur en sinds 2011 bestuurder van de enige categorale Havo in Nederland, Notre Dame des Anges in Ubbergen. Ze heeft daarvoor ruime ervaring opgedaan als docent en schoolleider in alle vormen van voortgezet onderwijs van Vmbo basis tot en met Vwo op het Stedelijk Gymnasium in Nijmegen, het Titus Brandsma Lyceum in Oss en het Montessori College in Nijmegen. Zij is sinds 2010 voorzitter van het rectorenoverleg in Nijmegen en omgeving en actief als bestuurder in het Samenwerkingsverband. Zij is afgestudeerd in Amerikaanse letterkunde aan de Radboud Universiteit in Nijmegen en opgeleid tot Master in Educational Management bij de Nederlandse School voor Onderwijsmanagement in Amsterdam. Op Notre Dame is zij vanaf 2011 als schoolleider mede verantwoordelijk geweest voor de invoering van PBS en de verdere implementatie daarvan op een wijze die past bij de school en de Nederlandse situatie. De interactie tussen docent en leerling vanuit een positieve grondhouding, binnen een helder kader, is voor haar een kernthema. Zij heeft de overtuiging dat deze interactie en het op de juiste wijze geven van feedback aan leerlingen, aan elkaar, cruciaal zijn voor het verhogen van de motivatie en het welbevinden van leerlingen en personeel. Zij wil graag het bewijs leveren dat welbevinden en hogere motivatie leiden tot hogere opbrengsten in cognitieve zin en op het gebied van persoonlijke ontwikkeling.

Drs. Marjan van de Goor is docent geschiedenis op Havo Notre Dame des Anges. In haar hoedanigheid als onderzoekscoördinator was zij lid van het PBS-team dat op Notre Dame ideeën ontwikkelde voor de implementatie van PBS. Naast geschiedenisdocent, onderzoekscoördinator is ze ook lid van het zorgteam als ASS-coördinator. Vanuit haar deelname aan het onderzoek op Notre Dame naar de specifieke begeleidingsbehoeften van ASS-leerlingen in het regulier onderwijs was zij betrokken bij de kenniskring Evaluerend Handelen bij Fontys OSO. Leidende draad in haar werk is de samenwerking tussen (zorg)leerling en docent, zowel in haar onderzoekswerk als in haar lespraktijk.

Drs. Sander Luttje is teamleider havo bovenbouw op het Kandinsky College (locatie Malderburchtstraat) en sinds 2,5 jaar lid van het PBS-team. Van origine is hij sociaal geograaf. Na het behalen van zijn 1^e graads bevoegdheid aardrijkskunde in 2003 heeft hij o.a. in het voortgezet speciaal onderwijs gewerkt en is in 2006 op het Kandinsky College terecht gekomen. Sinds 2008 is hij daar de teamleider van havo 3, 4 en 5. Sander over PBS: "Voor mij persoonlijk is PBS als concept niet zozeer vernieuwend of een trucje, maar vooral iets wat een goede onderwijsprofessional in zijn dagelijks handelen heeft geïntegreerd: hij of zij is positief in grondhouding, heeft duidelijke verwachtingen en treedt consequent op. Het gevolg hiervan is dat het leerlingengedrag positief wordt beïnvloed en dat uiteindelijk meer effectieve onderwijstijd ontstaat. De implementatie van PBS heeft dit proces versterkt. De meerwaarde zit voor mij vooral in de combinatie met het data-gestuurd werken. Door het werken volgens de PBS methodiek worden gedragsvraagstukken door middel van data 'blootgelegd' en bespreekbaar gemaakt. Inmiddels kunnen we met recht spreken van een olievlekwerking op onze school: er zijn eenduidige schoolbrede afspraken, de aula ziet er na pauzes een stuk schoner uit en de eerste leerlingen zijn aangesteld als PBS-captain. Er zit al een flinke stap tussen 'nul en nu' en ik verwacht dat we met elkaar nog een minstens even grote vervolgstap zullen gaan zetten."

Drs. Trees C.M. Das, PBS-opleider en extern PBS coach, orthopedagoog-generalist en GZ-psycholoog. Vanaf 2004 is zij werkzaam als senior hogeschool docent en onderzoeker bij Fontys OSO. Zij is opleider in de Master Sen opleiding en de SWPBS opleidingen. Ze is werkzaam geweest in meerdere werkelden zoals jeugdhulpverlening, arbeidstoeleiding voor speciale groepen en het hoger onderwijs. Op de diverse werkplekken is er altijd aandacht geweest voor het ondersteunen van jongeren in hun zelfredzaamheid in de maatschappij, waarbij scholing en persoonlijke ontwikkeling steeds hand in hand gingen. Ze zocht de dynamiek van theorie en praktijk en uitdaging in vernieuwen en ontwikkelen. Ook over de grenzen heen kijken was en is een belangrijke inspiratiebron. Zo ontstond een brede ervaring in het ontwikkelen en toesnijden van methodieken voor arbeidsinpassing en onderwijs. Als lid van het lectoraat Evaluerend handelen was zij nauw betrokken bij het vertalen van het gedachtengoed van SWPBS naar de Nederlandse situatie. De door haar ontwikkelde methodiek “Contextuele Leerlingbegeleiding” en de Belevingsvragenlijst voor scholieren (BVS) is momenteel onderwerp van promotieonderzoek. Daarnaast is zij eigenaar van het Trainings- en begeleidingsbureau De Praktijk.

Wil Boezen werkt sinds 2011 bij het Kandinsky College Malderburchtstraat. Zij is de coördinator van het PBS-team en is daarmee ook verantwoordelijk voor de implementatie van SWPBS op het Kandinsky. Zij werkt samen met een bevoegen team, waarin alle geledingen van school zijn vertegenwoordigd. Daarnaast neemt zij als coördinator van het ‘opleiden in de school’ het framework van SWPBS mee in het opleidingscurriculum; studenten (docenten in opleiding) krijgen zo al snel te maken met PBS. Naast deze binnenschoolse taken heeft Wil als projectleider van de Academische Opleidingsschool Passie voor Leren een rol in het samen met het opleidingsinstituut van HAN en RU vormgeven van het gezamenlijke curriculum. Vóór 2011 was Wil Boezen lange tijd verbonden aan het UMC St Radboud en gaf vijftien jaar leiding binnen de afdeling kindergeneeskunde.

Drs. Yolande S. Ulenaers is rector van het Kandinsky College, een scholengemeenschap voor vmbo-t, havo en vwo (1500 leerlingen) met een internationaal profiel (TTO en ELOS) en een bèta-profiel (bèta-excellent). Als schoolleider richt ze zich op de vraag hoe onderwijs verder verbeterd kan worden. Een heldere visie, een duidelijke koers, betrokken medewerkers en een uitdagend aanbod zijn belangrijke factoren daarbij, maar ook een goed schoolklimaat speelt een cruciale rol. De school heeft daarom enkele jaren geleden gekozen voor het verbeteren van het schoolklimaat door SWPBS en plukt daar nu de vruchten van. Verder is ze als voorzitter van het Scholennetwerk Chinese Taal en Cultuur pleitbezorger voor internationalisering in het Nederlandse onderwijs. In februari 2013 kreeg haar school het predicaat ‘excellente school’ op grond van het brede en hoogwaardige aanbod, het positieve schoolklimaat en de goede resultaten. Yolande Ulenaers begon haar loopbaan als docent moderne talen aan de Feng Chia University in Taiwan. Vervolgens werkte ze 10 jaar in een zakelijke omgeving als export manager. Daarna keerde ze terug naar het onderwijs. In haar werk focust ze op duurzame ontwikkeling in haar organisatie en is ze vooral geïnspireerd door de mensen om zich heen. Ze kiest stevast voor een oplossingsgerichte aanpak: working on what works.

**SWPBS: Schoolbreed
gedragsvraagstukken
aanpakken in het
voortgezet onderwijs**

Preventief werken aan een positief schoolklimaat

Anita Blonk | José Wichers-Bots | Trees Das | Mariette Haasen | Hanneke Hoetmer (Red.)

Sinds 2009 is Fontys OSO in samenwerking met een aantal Nijmeegse VO-scholen, een regionaal expertisecentrum en het Samenwerkingsverband VO-ROC gestart met School Wide Positive Behavior Support (SWPBS). De scholen ontwikkelden binnen het raamwerk van SWPBS hun eigen aanpak van gedragsvraagstukken met als doel de leermogelijkheden binnen de scholen te vergroten en tot minder schooluitval te komen. Op de scholen is gewerkt met de volgende onderdelen:

1. De waarden als fundament
Leerlingen betrekken bij de waarden en gedragsverwachtingen. Schoolwide Positive Behavior Support in een Nederlands Rebound jasje.
2. PBS lessen
De didactische benadering van gewenst gedrag. Een verkenning voor onder- en bovenbouw op het Kandinsky College.
3. Een positieve benadering van leerlingen
Hoe verhoudt waarden zich tot negeren en het geven van negatieve consequenties. De SWPBS-ervaringen van Notre Dame des Anges.
4. Sturen op data
Eén van de basisingrediënten van SWPBS. Ervaringen van het Flex College, Kandinsky College en Notre Dame des Anges.
5. Coachen van teamleden in het voortgezet onderwijs op de SWPBS-manier.

In deze uitgave zijn de opbrengsten van de ontwikkelde praktijken en de mogelijkheden om SWPBS teambreed te implementeren helder en praktisch voor alle VO-ROC scholen uiteengezet. Elk hoofdstuk in dit boek bevat naast voorbeelden uit de praktijk een theoretische inleiding, interviews met teamleden en verwerkingsopdrachten. Het is een toegankelijk en bruikbaar boek voor scholen die met PBS aan de slag willen, voor leden van PBS teams en voor bachelor en master studenten van Educatieve opleidingen en studenten van PBS opleidingen.

SWPBS: Schoolbreed gedragsvraagstukken aanpakken in het voortgezet onderwijs

Preventief werken aan een positief schoolklimaat

Onder redactie van: Anita Blonk, Trees Das, Mariette Haasen, Hanneke Hoetmer en José Wichers-Bots

ISBN: 9789088504808

Uitgeverij SWP

www.swpbook.com/1711